

STRESZCZENIE ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

Temat: *Stan wojenny w powieści polskiej po 1989 roku*

Autor: Joanna Lachowicz

Przedłożona rozprawa doktorska pod tytułem *Stan wojenny w powieści polskiej po 1989 roku* ma na celu przedstawienie pamięci o stanie wojennym zawartej w medium, jakim jest literatura. W pracy podjęta zostaje analiza wyodrębnionych z powieści obrazów pamięciowych stanu wojennego, funkcjonujących również w pamięci zbiorowej i kulturowej tego czasu.

Praca została podzielona na cztery rozdziały. Dwa pierwsze stanowią teoretyczne wprowadzenie do badań nad tekstami powieściowymi: historyczne i metodologiczne. Kolejny rozdział wprowadza kontekst powieści o stanie wojennym, wydawanej przed 1989 rokiem. Ostatni, główny rozdział podzielony jest na dwie części. W pierwszej z nich zostało zaprezentowanych szesnaście powieści, których narracja dotyczy stanu wojennego. W drugiej części powieści są przeanalizowane pod kątem obecności w nich są obrazów pamięciowych reprezentatywnych dla stanu wojennego.

Rozdział pierwszy ma na celu nakreślenie aktualnego stanu badań czołowych historyków nad stanem wojennym oraz wskazanie toczących się wokół nich dyskusji. Stanowi on podbudowę do późniejszych badań nad obecnością stanu wojennego w literaturze.

Kolejny rozdział wprowadza do wykorzystywanej w dysertacji metodologii, którą są szeroko pojęte *memory studies*, czyli badania nad pamięcią. Systematyzuje pojęcie pamięci oraz prezentuje narzędzia, dzięki którym możliwa jest głęboka jej eksploracja w literaturze.

Rozdział czwarty zarysowuje tło historycznoliterackie dla omawianych w rozdziale głównym powieści, poprzez omówienie dzieł wydanych przed 1989 rokiem i wskazanie w jaki sposób w nich portretowany jest stan wojenny. Analiza podjęta jest zarówno w powieściach poddawanych cenzurze, jak i wydawanych w drugim obiegu. Celem badań tutaj przeprowadzonych jest scharakteryzowanie sposobów przedstawiania faktów i nastrojów społecznych, z których mogli zaczerpnąć autorzy w wolnej Polsce.

Główny rozdział dysertacji ma na celu wskazanie i przeanalizowanie jak obrazy pamięciowe, charakterystyczne dla stanu wojennego przejawiają się w polskich powieściach. Tym samym za pomocą jakich elementów konstruowana jest pamięć o tym czasie w narracjach. W

pierwszej części, przedstawiającej powieści zostały one scharakteryzowane pod kątem fabuły, przedstawiania bohaterów oraz podejmowania tematu stanu wojennego. Część druga ukazuje jak transformowane są charakterystyczne dla stanu wojennego klisze, m.in. generał Jaruzelski na ekranie telewizora, czołgi na ulicach, żołnierze przy koksownikach. Sprawdza i prezentuje w jaki sposób autorzy powieściowi podejmują tematy działalności konspiracyjnej, internowania, godziny milicyjnej, demonstracji, życia codziennego i roli Kościoła.

Rozprawa prezentuje w niewielkim stopniu eksplorowany do tej pory przez literaturoznawców temat obecności pamięci stanu wojennego w polskiej powieści. Jest propozycją dalszych badań nad tym zagadnieniem, a także uzupełnia dotychczasowe szerokie badania historyczne.

SUMMARY OF THE DISSERTATION

Topic: *Martial law in the Polish novel after 1989*

Author: Joanna Lachowicz

The submitted dissertation, entitled *Martial Law in the Polish Novel after 1989*, aims to present the memory of martial law contained in the medium of literature. The dissertation undertakes an analysis of the memory images of martial law extracted from the novels, which also function in the collective and cultural memory of the time.

The work is divided into four chapters. The first two provide a theoretical introduction to the study of novel texts: historical and methodological. The next chapter introduces the context of the martial law novels, published before 1989. The last, main chapter is divided into two parts. In the first, sixteen novels whose narrative concerns martial law are presented. In the second part, the novels are analyzed in terms of the presence of memory images representative of martial law.

The first chapter is intended to outline the current state of research led by leading historians on martial law and to indicate the discussions taking place around it. It lays the groundwork for later research on the presence of martial law in literature.

The next chapter introduces the methodology used in the dissertation, which is memory studies, broadly defined. It systematizes the concept of memory and presents the tools that make its deep exploration in literature possible.

The chapter 4 outlines the historical and literary background for the novels discussed in the main chapter, by discussing works published before 1989 and indicating how martial law is portrayed in them. The analysis is undertaken both in novels subjected to censorship and those published in the second circulation. The purpose of the research conducted here is to characterize the ways in which facts and public sentiment were portrayed and from which authors in free Poland could draw.

The main chapter of the dissertation aims to indicate and analyze how memory images specific to martial law manifest themselves in Polish novels. Thus, by means of what elements the memory of this time is constructed in the narratives. The first part, presenting the novels,

characterises them in terms of their plot, the presentation of their characters and their take on the theme of martial law. The second part shows how most characteristic snapshots of martial law are transformed, including General Jaruzelski on the TV screen, tanks on the streets, soldiers at the braziers. It examines and presents how novelists address the themes of underground activities, internment, the (militia) curfew, demonstrations, everyday life and the role of the Church.

The dissertation presents the subject of the presence of martial law memory in the Polish novels, which has been little explored by literary scholars to date. It is a proposal for further research on this issue, and complements the extensive historical research to date.